

**МАТЕРИЈАЛНОПРАВНИ ПОЈАМ КРИВИЧНОГ ДЕЛА ИЗНУДА
У КРИВИЧНОМ ЗАКОНОДАВСТВУ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ**

Стручни рад

DOI: 10.7251/BPGBL3415335V

УДК: 343.85:343.7

**Младен Вуковић*, мр
Горан Благојевић**, мр**

Апстракт: Кривично дело изнуда као традиционални облик насилних имовинских деликата побуђује пажњу стручне и опште јавности (грађана), како због значаја заштићеног добра (објекта заштите), учесталости и обиља појавних облика испољавања у свакодневном животу, тако и због обима и интензитета проузрокованих последица, односно начина и средстава његовог извршења. Изнуда, због самог начина извршења који се састоји у примени силе или упућивању претње, представља не само наношење пасивном субјекту имовинске штете већ и његово излагање душевним патњама. Учинилац овог дела тежи да упозна личност и животне прилике пасивног субјекта како би могао да адекватном претњом изазове страх код њега. У контакт са пасивним субјектом учинилац ступа непосредно или преко посредника, употребом уређаја за комуникацију, ређе писаним путем. Учинилац посебно настоји да демотивише пасивног субјекта за било какав отпор, да га отуђи од било кога ко би му могао пружити помоћ, нарочито да одврати пасивног субјекта од обраћања полицији или органима правосуђа. У раду ће се презентирати, анализирати и проблематизовати материјалноправни појам кривичног дела изнуда у кривичном законодавству Републике Србије, а који се односи на појам (биће) дела, објекат заштите, радњу извршења, последицу кривичног дела, субјективна обележја кривичног дела и квалификоване облике кривичног дела изнуда.

Кључне речи: Изнуда, биће дела, субјективна обележја, радња извршења, последица

---

* Докторанд на Правном факултету Универзитета Нови Сад, Министарство унутрашњих послова, Управа за полицијско образовање, Висока школа унутрашњих послова, e-mail: mladen_vukovic1983@yahoo.com

** Докторанд на Факултету Безбедности Универзитета Београд, Министарство унутрашњих послова, Управа за полицијско образовање, Висока школа унутрашњих послова, e-mail: blagojevicgoran@yahoo.com

УВОДНА РАЗМАТРАЊА

Будући да се у кривичноправној теорији, као и у криминалистичкој пракси јављају различите класификације имовинских кривичних дела, које се врше према различитим критеријумима, то се кривично дело изнуде сврстава у различите подгрупе имовинских кривичних дела зависно од употребљеног критеријума. Тако се према критеријуму – начина извршења дела, изнуда сврстава у насилно (или насилничко) кривично дело, према критеријуму – објекта напада, изнуда се систематизује у кривична дела која су управљена против имовине или пак права на имовину као једног од основних, природних, универзалних људских права, али истовремено и против слободе одлучивања, и обухвата сва обележја кривичног дела принуде, и на крају према критеријуму – начина на који се гоне учиниоци овог дела, изнуда се класификује у кривична дела која се гоне по службеној дужности. Изнуда је хибридно кривично дело које се према својој правној природи одређује истовремено и као имовинско, али и као насилничко кривично дело. Изнуда, због самог начина извршења који се састоји у примени силе или упућивању претње, представља не само наношење пасивном субјекту имовинске штете већ и његово излагање душевним патњама. Учиниоца овог дела тежи да упозна личност и животне прилике пасивног субјекта како би могао да адекватном претњом изазове страх код њега. У контакт са пасивним субјектом учинилац ступа непосредно или преко посредника, употребом уређаја за комуникацију, ређе писаним путем. Учиниоца посебно настоји да демотивише пасивног субјекта за било какав отпор, да га отуђи од било кога ко би му могао пружити помоћ, нарочито да одврати пасивног субјекта од обраћања полицији или органима правосуђа.

Са аспекта кривичног права, битна обележја кривичног дела изнуде која су у овом делу посебно размотрена јесу имовина као заштитни објекат овог кривичног дела, сила и претња као начини вршења принуде, односно радња извршења кривичног дела, последица кривичног дела, директни умишљај и намера учиниоца као субјективна обележја овог дела, кажњивост покушаја кривичног дела и тежи облици кривичног дела.

ПОЈАМ (БИЋЕ) ДЕЛА

Изнуда је према претежном, превалентном добру или вредности – објекту заштите који се њиме штити, предвиђена у групи кривичних дела против имовине, у глави двадесет првој Кривичног законика Републике Србије у члану 214. КЗ. Изнуда из члана 214. Кривичног

законика Републике Србије, према законском опису има пет облика испољавања: основни (став 1), три тежа (ст. 2, 3. и 4) и најтежи облик (став 5), (Стојановић и Делић, 2013: 160).

Изнуда из члана 214. Кривичног законика Републике Србије гласи:

“Ко у намери да себи или другом прибави противправну имовинску корист, силом или претњом принуди другог да нешто учини или не учини на штету своје или туђе имовине, казниће се затвором од једне до осам година.”

Изнуда, у свом основном облику, састоји се у принуђивању другога силом или озбиљном претњом да нешто учини или не учини на штету своје или туђе имовине, а у намери да се тиме себи или другоме прибави противправна имовинска корист (Атанацковић, 1966: 415). Такође дело обухвата и утеривање дуга уколико се то ради принуђивањем (Ђурђић и Јовашевић, 2006: 131). Кривично дело изнуде је по својим конструктивним елементима слично кривичном делу уцене, јер и једно и друго садржи елемент силе и претње, те намеру стицања противправне имовинске користи, али се код кривичног дела уцене претња односи на углед и част пасивног субјекта, што код изнуде није случај. Такође у погледу радње извршења кривично дело изнуде има сличности са кривичним делом разбојништва, а у погледу последице са кривичним делом преваре (Стојановић и Перић, 1996: 280). Битно је нагласити да сила и претња као супстрати дела, могу да буду управљени према пасивном субјекту али и према неком другом лицу, ако то може утицати на пасивног субјекта да предузме штетна располагања, али за разлику од других кривичних дела сила може бити управљена и према стварима (Бабић и Марковић, 2007: 201). За постојање дела у довршеној форми није потребно да је наведена радња и реализована, довољно је да је пасивни субјект преузео штетна располагања у односу на своју или туђу имовину. Покушај постоји онда када је примењена принуда (сила или претња) у циљу да се пасивни субјект принуди да нешто учини или не учини на штету своје или туђе имовине, а уз постојање намере прибављана противправне имовинске користи. Сам покушај кривичног дјела изнуде, према кривичном законнику Републике Србије је кажњив. За основни облик прописана је казна затвора у трајању од једне до осам година (Илић, 2006: 184).

ОБЈЕКАТ ЗАШТИТЕ

Објект заштите код кривичног дела изнуде јесте имовина или пак право на имовину као једно од основних, природних, универзалних људских права (Чубински, 1934: 547), али је изнуда истовремено

управљена и против слободе одлучивања и обухвата сва обележја кривичног дела принуде (Бабић и Марковић, 2007а: 200). Имовина представља скуп, збир имовинских права и интереса и може се јавити у облику покретне или непокретне ствари, односно других имовинских права и интереса који се по правилу могу вредносно изразити у новцу (Кнаус, 1957: 562), док је слобода одлучивања добро које код кривичног дела изнуде супсидијарног (помоћног) карактера (Бабић и Марковић, 2007а: 201). Објект напада код кривичног дела изнуде је покретна и непокретна имовина оштећеног правног и физичког лица као и слобода одлучивања човека у располагању имовином (Чубински, 1934: 549). Заштитни објект кривичног дела изнуда је имовина у целини, што подразумева ствари, имовинска права и интересе, који морају бити неког другог титулара а не учиниоца (Стојановић и Делић, 2013: 161). У том смислу, ствар мора бити у притежању другог лица док имовински интерес као и имовинско право морају припадати другом лицу а не учиниоцу (Чубински, 1934а: 548). На овакав закључак упућује начин на који је формулисана законска одредба где се каже „на штету своје или туђе имовине“, па у случају када би се неко лице силом или претњом принудило да намири повериоца, не би се радило о кривичном делу изнуде из члана 214 КЗ, већ евентуално о стицају кривичног дела принуде из члана 135 КЗ и кривичног дела самовлашћа из члана 330 КЗ.

РАДЊА ИЗВРШЕЊА

Радња извршења изнуде као кривичног дјела се састоји у принуђивању (Лазаревић, 1993: 255) пасивног субјекта да нешто учини или не учини на штету своје или туђе имовине (Стојановић, 2009: 528). Принуда се састоји у употреби силе (силу треба схватити као и код других кривичних дела код којих се појављује као средство извршења) или претње, за чије је постојање довољно да су испуњени услови за појам претње у кривичноправном смислу, не тражи се квалификована претња (Стојановић, 2009а: 529). Принуда код овог дела је управљена ка принуђивању другог на штетно располагање у односу на своју или туђу имовину. Она се може састојати у продаји ствари учиниоцу по неповољној цени, давању новца на зајам, одустајању од тужбе за наплату дуга. Није потребан идентитет између пасивног субјекта и оштећеног, јер се штетно располагање може односити и на имовину трећег лица (Бабић и Марковић, 2007а: 202).

Сила и претња као елементи вршења принуде

Сила и претња као елементи вршења принуде представљају средства извршења кривичног дела изнуде из члана 214 КЗ, будући да се код овог

кривичног дела управо силом или претњом утиче на пасивног субјекта да нешто учини или не учини на штету своје или туђе имовине. У бићу кривичног дела изнуде примена силе или претње према пасивном субјекту инкриминисана је већ као основни а не квалификовани облик кривичног дела, док је објект радње кривичног дела човек – лице према коме се примењују сила или претња.

Сила је управљена према пасивном субјекту, али може бити и управљена према неком другом лицу ако то може утицати на пасивног субјекта да предузме штетна располагања. Под силом у смислу овог кривичног дела треба подразумевати и примену хипнозе или омамљујућих средстава у циљу да се лице примора на извесно чињење или нечињење у смислу овог кривичног дела (Таховић, 1955: 343). За разлику од других кривичних дела, овде сила може бити управљена и према стварима (Бабић и Марковић, 2007а: 202).

Претња подразумева стављање пасивном субјекту у изглед неког значајнијег зла, тј. последице која ће уследити ако не поступи онако како то учинилац захтева; она мора бити озбиљна, што се процењује с обзиром на личност пасивног субјекта (Стојановић, 2009а: 529). Претња има два елемента, први је захтев да се пасивни субјект понаша на одређени начин – да учини или не учини нешто на штету своје или туђе имовине, други елемент претње је зло које се ставља у изглед пасивном субјекту уколико не испуни постављени захтев за одређено понашање. Зло се може састојати у примени силе или наношењу друге штете на добрима пасивног субјекта непосредно или на добрима другог субјекта, али тако да последица непосредно или посредно погађа пасивног субјекта (Стојановић и Делић, 2013а: 161). Изјава којом се зло ставља у изглед може бити писмена, усмена или испољена конклюдентним радњама. Озбиљност претње се процењује са субјективног становишта, тј. пресудно је да ли је пасивни субјект претњу схватио као озбиљну. Може се односити на било које добро осим на част и углед, јер би се тада радило о кривичном делу уцене (Бабић и Марковић, 2007а: 200).

ПРОТИВПРАВНА ИМОВИНСКА КОРИСТ

Кривични законик одређује појам имовинске користи, док се у бићу кривичног дела изнуде помиње „противправна имовинска корист“, на који начин је противправност изричито поменута у формулисању инкриминације, што доводи до закључка да би суд утврђујући постојање кривичног дела изнуде као једну од одлучних чињеница требало да утврди и противправност имовинске користи која се намеравала прибавити предузимањем принуде. Код кривичног дела изнуде није

изричито прописана противправност силе или претње као средстава радње извршења, али јесте јасно одређено да се намера учиниоца мора односити на прибављање себи или другоме не било какве већ противправне имовинске користи. Овако формулисана законска одредба упућује на закључак да елементи бића кривичног дела изнуде неће бити остварени уколико је радња извршења предузета у циљу прибављања имовинске користи која није противправна, па је законодавац унесећи елемент противправности у биће кривичног дела изнуде поставио захтев да се у сваком конкретном случају мора утврдити противправност имовинске користи коју је учинилац намеравао прибавити извршењем кривичног дела, тј. да се утврди да је учинилац намеравао прибавити или да је и прибавио имовинску корист противно правом утврђеним начинима стицања имовине, што онда и саму имовинску корист чини противном праву (Стојановић, 2009а: 528). Како је имовинска корист која се намерава прибавити или је прибављена извршењем кривичног дела изнуде противна праву – противправна, она неће представљати имовину учиниоца или другог лица, њихово имовинско право, већ само и највише имовинску корист, управо зато што имовина подразумева установу испољену кроз однос одређеног лица са предметима на којима може да врши неко право као и обавезу других да се уздржавају од сметања овог односа, јер је он на праву заснован и правом заштићен, док је имовинска корист прибављена извршењем кривичног дела вредност која ће бити одузета учиниоцу кривичног дела управо због своје супротности праву које имовину штити (Стојановић и Делић, 2013а: 160). У смислу наведеног, најпре треба утврдити противправност имовинске користи која се извршењем кривичног дела изнуде намеравала прибавити или је прибављена, затим ако је таква корист и прибављена, треба утврдити њен износ, и најзад, евентуално прибављену противправну имовинску корист треба сходно одредби члана 91. став 1. КЗ одузети, јер нико не може задржати имовинску корист прибављену кривичним делом.

ПОСЛЕДИЦА КРИВИЧНОГ ДЕЛА

Последица дела код кривичног дела изнуде се јавља у виду повреде, а састоји се у чињењу или нечињењу пасивног субјекта на штету своје или туђе имовине (Ђорђевић и Ђорђевић, 2005: 185). Штета мора наступити; није довољно да је имовина тим чињењем или нечињењем само угрожена (Стојановић, 2009а: 528). Довршено кривично дело изнуде подразумева наступање последице по заштитни објект и постојаће када је пасивни субјект поступио по захтеву учиниоца, тј. када је нешто учинио или није учинио на штету своје или туђе имовине, при чему штета мора заиста

и наступити. Последица кривичног дела изнуде је, тако, идентична оној код кривичног дела преваре из члана 208 КЗ (Стојановић и Делић, 2013а: 161). Нужно је постојање узрочне везе између примењене принуде и чињења или нечињења пасивног субјекта на штету своје или туђе имовине, тј. принуда мора бити узрок последице (Атанацковић, 1966а: 415).

СУБЈЕКТИВНА ОБЕЛЕЖЈА КРИВИЧНОГ ДЕЛА

Кривични законик усвојио је објективно-субјективни појам кривичног дела када је у члану 14 став 1. одредио да је кривично дело оно дело које је законом предвиђено као кривично дело, које је противправно и које је скривљено. Из овакве одредбе произилази да радња мора бити законом предвиђена као кривично дело, противправна и скривљена, да би представљала кривично дело. Кривица тако представља четврти елемент општег појма кривичног дела или трећи – субјективни услов који мора бити испуњен за квалификовање одређене радње као кривичног дела.

Умишљај као субјективно обележје кривичног дела

Субјективни услов је описан у бићу кривичног дела изнуде из члана 214 КЗ, што омогућује да се већ на нивоу предвиђености у закону изнуда одреди као умишљајно кривично дело. Одредбом члана 25 КЗ прописане су две врсте умишљаја, директни и евентуални, при чему је кривично дело учињено са директним умишљајем у случају да је учинилац био свестан свог дела и да је хтео његово извршење. За постојање кривичног дела изнуде потребан је директни умишљај (Стојановић, 2009а: 528). Код директног умишљаја, као и код евентуалног, постоји интелектуални елемент под којим се подразумева свест учиниоца о делу и постоји волунтаристички елемент који подразумева вољу учиниоца да се дело изврши. У случају извршења кривичног дела изнуде, свест треба да обухвати примену силе или претње према пасивном субјекту, чињење или нечињење пасивног субјекта на штету своје или туђе имовине под дејством примењене принуде, као и имовинску корист која ће предузетим делом бити прибављена учиниоцу или другом лицу. Воља учиниоца за извршење дела значи његову одлуку за предузимање радње извршења. Умишљај не треба да обухвати свест о противправности дела, будући да она представља самостални елемент кривице. (Стојановић, 2012: 256).

Намера као субјективно обележје кривичног дела

Уз директни умишљај учиниоца, мора постојати и његова намера да извршењем кривичног дела прибави себи или другом лицу противправну имовинску корист. Како је нужно да постоји намера да се

себи или другоге прибави противправна имовинска корист, за кривицу учиниоца неопходан је директни умишљај, јер намера захтева постојање воље високог интензитета а не само пристајање, што подразумева евентуални умишљај. Дакле, потребан је директни умишљај појачан намером, тј. конструкција која се „у кривичном праву неких земаља назива директним умишљајем првог степена“.(Стојановић, 2012: 343).

КВАЛИФИКОВАНИ ОБЛИЦИ КРИВИЧНОГ ДЕЛА ИЗНУДЕ

Према законском опису кривично дело изнуде има три тежа и најтежи облик испољавања, за које закон прописује строже кажњавање (Стојановић и Делић, 2013а: 161). Први тежи облик изнуде предвиђен у ставу 2, постоји ако је предузетом радњом извршења основног дела учинилац за себе или другога прибавио имовинску корист у износу преко 450.000 динара. Висина прибављене имовинске користи се утврђује према тржишним условима у време предузимања радње извршења кривичног дела. За ово је дело прописана казна затвора од две до десет година. Други тежи облик предвиђен у ставу 3. постоји ако је предузетом радњом извршења основног дела прибављена имовинска корист у износу преко 1.500.000 динара. Висина прибављене имовинске користи се утврђује према тржишним условима у време предузимања радње извршења кривичног дела. За ово дело је прописана казна затвора од три до дванаест година. Трећи тежи облик облик предвиђен у ставу 4. и постоји у два случаја. У првом случају се учинилац бави вршењем изнуде. У науци је изражена дилема о томе да ли овде постоји колективно кривично дело у виду заната (рекет), (Кокољ, 2012: 248). Дело се састоји у виšekратном понављању ових делатности, при чему учинилац показује спремност, тенденцију да и даље настави са вршењем ових кривичних дела у дужем периоду. У другом случају потребно је да је кривично дело изнуде извршено од стране групе (Ђорђевић, 2009: 189). Групно вршење кривичних дела изнуде представља посебан облик кумулације криминалне енергије. Овде се ради о извршењу више кривичних дела изнуде од стране групе лица која су се удружила за вршење кривичних дела. За ово дело је прописана казна затвора од пет до петнаест година. Четврти и најтежи облик кривичног дела изнуде предвиђен је у ставу 5. и постоји у случају ако је кривично дело учињено од стране организоване криминалне групе. Групно, организовано вршење кривичних дела изнуде предствља посебан облик кумулације криминалне енергије. Овде се ради о извршењу више кривичних дела изнуде од стране организоване криминалне групе, без обзира на бројност чланова, природу, карактер, трајност и организациону повезаност чланова (завера, банда, група

и друго удружење), (Јовашевић, 2003: 341). За овај најтежи облик кривичног дела изнуде је прописана казна затвора најмање пет година.

ЗАКЉУЧНА РАЗМАТРАЊА

У структури савременог криминалитета уопште, па тако и у нашој земљи по свом значају, обиму и проузрокованим последицама, те испољеној опасности њихових учинилаца, посебно место заузима кривично дело изнуде са свим својим карактеристикама. На овом месту су аргументовано изнета теоријска схватања у материјалноправном појму кривичног дела изнуде у кривичном законодавству Републике Србије, са свим специфичностима у односу на објект напада, објект заштите, радњу извршења и последицу дела. Такође свеобухватно су изложене карактеристике кривичног дела изнуде у основном и тежим облицима испољавања, а које предвиђа садашњи Кривични законик Републике Србије. Кривична дела изнуде као посебна врста кривичних дела против имовине (имовински криминалитет) представљају, као што смо видели у претходним излагањима, различите облике и видове повређивања или угрожавања имовине, с једне стране, односно с друге стране слобода одлучивања човека у располагању имовином. Стога је интерес сваке земље, па тако и наше, да сузбије оваква недопуштена, противправна понашања појединаца и група којима се повређује или угрожава, поред имовине, и слобода одлучивања човека у располагању имовином. Ради се, заправо, о нужности да се свим расположивим средствима, мерама и радњама допринесе сузбијању овакве врсте кривичних дела. Сходно свему наведеном, може се закључити да кривично дело изнуде као специфично кривично дело које заузима веома високо место у структурама обично-имовинског али и професионалног-организованог криминалитета, те мора да постоји стални интерес али и нужност сузбијања и праћења оваквих недопуштених и противправних понашања појединаца и група.

ЛИТЕРАТУРА

- Атанацковић, Д. (1979). *Кривично право – посебни део*. Београд.
Бабић, М., Марковић, И. (2007). *Кривично право – Посебни дио*. Бања Лука.
Ђурђић, В., Јовашевић, Д. (2006). *Кривично право – Посебни део*. Београд.
Ђорђевић, М., Ђорђевић, Ђ., (2005). *Кривично право*. Београд.
Ђорђевић, Ђ. (2009). *Кривично право – Посебни део*. Београд.
Илић, Г. (2006). *Кривични законик Републике Србије са напоменама*. Београд.
Јовашевић, Д. (2003). *Коментар Кривичног Закона Републике Србије са судском праксом*. Београд.

- Кнаус, В. (1957). *Krivična djela protiv društvene i privatne imovine*. Zagreb.
- Кокoљ, М. (1995). *Рекет као нови облик организованог криминала*. Београд.
- Лазаревић, Љ. (1993). *Кривично право – Посебни део*. Београд,
- Стојановић, З. (2009). *Коментар Кривичног законика*. Београд.
- Стојановић, З. (2012). *Кривично право општи део*. Београд.
- Стојановић, З., Перић, О. (1996). *Коментар Кривичног закона Републике Србије и Кривични закон Републике Црне Горе са објашњењима*. Београд.
- Стојановић, З., Делић Н. (2013). *Кривично право – Посебни дио*. Београд.
- Стојановић, З. (2012). *Међународно кривично право*. Београд.
- Таховић, Ј. (1955). *Кривично право – Посебни део*. Београд.
- Чубински, М. (1934). *Научни и практични коментар Кривичног законика Краљевине Југославије*. Београд.

SUBSTANTIVE NOTION OF CRIMINAL OFFENSE OF EXTORTION IN CRIMINAL LEGISLATION OF THE REPUBLIC SERBIAN

Mladen Vuković, MA*
Goran Blagojević, MA**

Abstract: The offense of extortion as a traditional form of violent property crime arouses the attention of professional and general public (citizens), because of the importance of the protected object (object protection), the frequency and abundance of forms of manifestation in daily life, and because of the scale and intensity of effect, and ways and means of its execution. Extortion, due to the manner of execution, which includes the application of force or making threats, is causing not only passive subjects of property damage but also exposure to the same mental suffering. The perpetrator of this part tends to know the personality and life chances of passive subjects to be able to adequately threaten arouses fear in it. In contact with the passive subject the offender shall, directly or through intermediaries, using communications devices, rarely writing. The perpetrator specifically seeks to discourage passive subject to any resistance, to alienate him from anyone who would have to provide assistance, particularly to deter passive subject of recourse to the police or the judiciary. The paper will be presented,

---

* *PhD student at the Faculty of Law, University of Novi Sad, the Ministry of Interior, Directorate for Police Education, College of Internal Affairs, e-mail: mladen_vukovic1983@yahoo.com*

** *PhD student at the Faculty of Security Studies, University of Belgrade, the Ministry of Interior, Directorate for Police Education, College of Internal Affairs, e-mail: blagojevicgoran@yahoo.com*

Материјалноправни појам кривичног дела изнуда у кривичном ...

analizirati and problematize the concept of substantive criminal act extortion in the criminal legislation of the Republic of Serbia which refers to the notion of (being) part, the object of protection, the act of execution, result in a criminal offense, subjective obilježja criminal offenses and aggravated forms of the offense extortion.

Keywords: Extortion, being part, subjective elements, the action execution, consequences